

nasia, quæ illic erant, moderatur, atque cum Elia et Joanne summis philosophis solitudinem amplectitur. » Aliam causam solitudinis S. Joannis dat Elias Cretensis, commentatus in orat. 1 S. Gregorii Nazianzeni: « Quoniam, ait, Christus et Joannes cognati erant, ideo ne Joannes propinquitatis causa Christo testimonium præbere videretur, hoc a Spiritu Sancti gratia procuratum est, ut ipse per totum primæ ætatis cursum in solitudine degeret, ne amicitia ductus, aut artificio quodam hoc testimonium edere videretur; verum tanquam a Deo id cognitum habuisset, sic ipsum annuntiaret, eaque de causa aiebat: *Et ego nesciebam eum; sed qui misit me baptizare in aqua, illi mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem sicut columbam, et manentem super eum, ipse est qui baptizat in Spiritu Sancto.* » Joan. 1.

Quocirca idem Nazianzenus, orat. 39, sic Joannem compellat: « Tu solitudinis alumne, ac nullus tibi homo, tu nove Elia, plusquam Prophetæ, ut te qui eum etiam, qui prædicebatur, vidisti; tu inter vetus et novum Testamentum interjecto. »

Symbolice: Nicetas, in orat. 38 Nazianzeni: « Joannes, ait, eorum figuram gerit, qui a puero

sanctificati sunt, et usque ad extremum proficendo solidissimum constantissimumque virtutis habitum conservant. Nam cum adhuc in materna alvo esset, Dominum suum agnovit, et cum summa lætitia exiit. »

Denique idem Nazianzenus S. Joannis exemplo in solitudinem cum S. Basilio secessit, cuius spiritalis delicias et fructus ita ipse describit, orat. 4: « Nihil enim mihi tam optandum cuiquam esse videbatur, quam ut oclusis sensibus, atque extra carnem mundumque positus et in seipsum collectus, nec nisi quantum necessitas exigit, ad humanam rerum attingens, atque per se ipse et cum Deo colloquens, superiorem his rebus, quæ in aspectum cadunt, vitam agit, divinasque species puras semper, nec terrenis ullis et errantibus formis admixtas in seipso circumfert; Dæque rerum ac divinarum purum omnino speculum est, in diesque efficitur, ac lucem per lucem assumit, clariorem videlicet per obscuriorem; jamque futuri sævi bonum spha percipit, et cum angelis versatur, ac licet adhuc in terris sit, terram deserit, atque a spiritu sursum collocatur. » Quocirca Patres passim Joannem vocant principem vite monastica. Ejusdem dux fuit Christus, uti ostendi Matth. 1, 4.

CAPUT SECUNDUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Primo, describitur natiuitatem Christi; secundo, vers. 8, Angelum nuntiantem Christi ortum pastoribus, eorumque ad Christum aduentum; tertio, vers. 21, Christi circumcisionem; quarto, vers. 22, Christi præsentationem in templo, et Virginis purificationem et partum, ac Simeonis et Annæ encomia et oracula de Christo; quinto, vers. 41, Christi duodennis inventionem in templo.

1. Factum est autem in diebus illis, exiit edictum a Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis. 2. Hæc descriptio prima facta est a præside Syria Cyrino: 3. et ibant omnes ut profiterentur singuli in suam civitatem. 4. Ascendit autem et Joseph a Galilæa de civitate Nazareth, in Judæam, in civitatem David, quæ vocatur Bethlehem, eo quod esset de domo et familia David, 5. ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore prægnante. 6. Factum est autem cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret. 7. Et peperit filium suum primogenitum, et pannis eum involvit, et reclinavit eum in præsepio, quia non erat eis locus in diversorio. 8. Et pastores erant in regione eadem vigilantes, et custodientes vigilias noctis super gregem suum. 9. Et ecce Angelus Domini stetit juxta illos, et claritas Dei circumfulsit illos, et timerunt timore magno. 10. Et dixit illis Angelus: Nolite timere; ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: 11. quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David. 12. Et hoc vobis signum: Invenietis infantem pannis involutum, et positum in præsepio. 13. Et subito facta est cum Angelo multitudo militiæ celestis, laudantium Deum, et dicentium: 14. Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. 15. Et factum est, et discesserunt ab eis Angeli in cælum, pastores loquebantur ad invicem: Transeamus

nsque Bethlehem, et videamus hoc verbum, quod factum est, quod Dominus ostendit nobis. 16. Et venerunt festinantes, et invenerunt Mariam, et Joseph, et Infantem positum in præsepio. 17. Videntes autem cognoverunt de verbo, quod dictum erat illis de puero hoc. 18. Et omnes qui audierunt, mirati sunt, et de his quæ dicta erant a pastoribus ad ipsos. 19. Maria autem conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. 20. Et reversi sunt pastores glorificantes et laudantes Deum, in omnibus quæ audierant et viderant, sicut dictum est ad illos. 21. Et postquam consummati sunt dies octo ut circumcideretur puer, vocatum est nomen ejus Jesus, quod vocatum est ab Angelo priusquam in utero conciperetur. 22. Et postquam impleti sunt dies purificationis ejus secundum legem Moysi, tulerunt illum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino, 23. sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur. 24. Et ut darent hostiam secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum. 25. Et ecce homo erat in Jerusalem, cui nomen Simeon, et homo iste justus et timoratus, expectans consolationem Israel, et Spiritus Sanctus erat in eo. 26. Et responsum acceperat a Spiritu Sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini. 27. Et venit in spiritu in templum. Et cum inducerent puerum Jesum parentes ejus, ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo: 28. et ipse accepit eum in ulnas suas, et benedixit Deum, et dixit: 29. Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum, in pace; 30. quia viderunt oculi mei salutare tuum, 31. quod parasti ante faciem omnium populorum: 32. lumen ad revelationem gentium, et gloriam plebis tuæ Israel. 33. Et erat pater ejus et mater mirantes super his quæ dicebantur de illo. 34. Et benedixit illis Simeon, et dixit ad Mariam matrem ejus: Ecce positus est hic in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel; et in signum, cui contradicetur: 35. et tuam ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes. 36. Et erat Anna prophetissa, filia Phanuel, de tribu Aser: hæc processerat in diebus multis, et vixerat cum viro suo annis septem a virginitate sua. 37. Et hæc vidua usque ad annos octoginta quatuor, quæ non discedebat de templo, jejuniis et obsecrationibus serviens nocte ac die. 38. Et hæc, ipsa hora superveniens, confitebatur Domino, et loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Israel. 39. Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galilæam in civitatem suam Nazareth. 40. Puer autem crescebat, et confortabatur, plenus sapientia: et gratia Dei erat in illo. 41. Et ibant parentes ejus per omnes annos in Jerusalem, in die solemnium Paschæ. 42. Et cum factus esset annorum duodecim, ascendit illis Hierosolymam secundum consuetudinem diei festi, 43. consummatisque diebus, cum redirent, remansit puer Jesus in Jerusalem, et non cognoverunt parentes ejus. 44. Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, et requirebant eum inter cognatos et notes. 45. Et non invenientes, regressi sunt in Jerusalem, requirentes eum. 46. Et factum est, post triduum invenerunt illum in templo sedentem in medio doctorum, audientem illos, et interrogantem eos. 47. Stræpabant autem omnes qui eum audiebant, super prudentia et responsis ejus. 48. Et videntes admirati sunt. Et dixit mater ejus ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus et ego doientes quærebamus te. 49. Et ait ad illos: Quid est quod me quærebatis? nescienatis quia in his, quæ Patris mei sant, oportet me esse? 50. Et ipsi non intellexerunt verbum quod locutus est ad eos. 51. Et descendit cum eis, et venit Nazareth; et erat subditus illis. Et mater ejus conservabat omnia verba hæc in corde suo. 52. Et Jesus proficiebat sapientia, et ætate, et gratia apud Deum et homines.

4. FACTUM EST AUTEM IN DIEBUS ILLIS (quibus exiret) EDICTUM A CÆSARE AUGUSTO, UT DESCRIBERETUR UNIVERSUS ORBIS. — Syrus, universus popu-

Christus? Respondeo: Varie sunt hae de re chronologorum et doctorum sententiae. Prima censet Christum natum anno 41 Juliano, qui fuit annus 40 regni Augusti; Herodis 36, Romae conditae 749, Olympiadis 493 annus quartus. Anni Juliani incipiunt ab anno quo Julius Caesar reformavit Calendarium, qui fuit vite et regni ejus penultimus; anno enim sequente occisus successorem reliquit Augustum Caesarem: hinc fit ut anni Juliani semper uno anno antecessant annos Augusti. Ita Chronicon Weingartense, et nonnulli recentiores insignes chronologi. Haec sententia valde convenit cum historiis sacris et profanis. Tantum illi obstat, quod Luc. iii, 1 et 23, de Christo cum baptizaretur anno 15 Tiberii Caesaris, dicitur: « Jesus erat incipiens quasi annorum triginta, » cum juxta hanc sententiam fuerit 32 annorum, saltem inchoatorum. Nam Augustus regnavit 37 annos. Ergo Christus nascens anno 40 Augusti cum eo vixit 17 annos. Adde 45 Tiberii, habebis 32. Respondet ipsi Christum dici quasi vel circiter 30, annorum, quia erat 32: sicut S. Augustinus in Breviariis antiquis dicitur baptizatus anno aetatis 30, cum praecise fuerit 33 annorum, uti habent Breviaria nuper correctata.

CESARE. — *Cesare* hic proprio nomine vocatus fuit Octavianus, sive Octavianus, nulli Caesaris ex sorore nepos, qui primus Romae monarcha, ejus imperium mire auxit et illustravit. Uade Augusti cognomen adeptus est, teste Plinio, lib. III, cap. xx, anno 18 imperii sui (a quo proinde Caesaris annos Augusti enumerat, eosque vocat Augusteos, vel Augustianos) quasi numen aliud a caelo delapsum; regnavit enim in summa pace, amplitudine, majestate, felicitate per 37 annos; unde illud: « Augustio felicior, Trajano melior. »

Porro, haec descriptio ab Augusto facta est, cum plenam haberet in toto orbe pacem, ideoque Janum tertio clausisset; quod factum est anno 40 imperii ipsius, quae omnia facta sunt dirigente Deo, ut significaret jam Christum nasci, qui pacem toti orbi affereret. Ita Beda: « Placitissimum, ait, tempore nasci voluit pacis amator: nullum majus pacis indicium, quam totum orbem describit; ejus moderator Augustus, qui maxima duodecim annis circa natiuitatem Christi pacem regnavit, bellis toto orbe sopitis. » Nam post 12 annos rebellantibus Parthis, Daecis, Atheniensibus, renovata fuere bella.

Hac de causa Augusto Caesari Virgo Deipara, infantem ulnis gestans apparuit in Capitolio, cum jam ante ipse oraculo Apollinis edoctus natum esse puerum Iudaeum, qui idolorum oraculis silentium indixisset, eidem in Capitolio aram crexisset hoc titulo: « *Ara primogeniti Dei.* » Quocirca Constantinus Magnus ibidem templum erexit in memoriam Dei genitricis Mariae, quod etiamnum extat, et vulgo « *Ara caeli* » nuncupatur, ubi et locus visionis Augusti ostenditur. Ita ex Scida, Nicophoro et aliis Baronius in *Apparatu Annalium*. Rursum Romae tempore Augusti, sub quo natus est Christus, e taberna memoria per totum diem fons olei largissimus e terra proflixit: locus etiamnum Romae ostenditur in ecclesia S. Mariae Transiberina. « Quo signo, ait Orosius, lib. VI, cap. xx, quid evidenti quam in diebus Caesaris Augusti futura Christi natiuitas declarata est? Christus enim unctus interpretatur, » quia nos unxit unguite oleo gratiae et laetitiae, per totum diem vitae et mortis nostrae.

Queres, quoto anno imperii Augusti natus est

Christus? Respondeo: Varie sunt hae de re chronologorum et doctorum sententiae. Prima censet Christum natum anno 41 Juliano, qui fuit annus 40 regni Augusti; Herodis 36, Romae conditae 749, Olympiadis 493 annus quartus. Anni Juliani incipiunt ab anno quo Julius Caesar reformavit Calendarium, qui fuit vite et regni ejus penultimus; anno enim sequente occisus successorem reliquit Augustum Caesarem: hinc fit ut anni Juliani semper uno anno antecessant annos Augusti. Ita Chronicon Weingartense, et nonnulli recentiores insignes chronologi. Haec sententia valde convenit cum historiis sacris et profanis. Tantum illi obstat, quod Luc. iii, 1 et 23, de Christo cum baptizaretur anno 15 Tiberii Caesaris, dicitur: « Jesus erat incipiens quasi annorum triginta, » cum juxta hanc sententiam fuerit 32 annorum, saltem inchoatorum. Nam Augustus regnavit 37 annos. Ergo Christus nascens anno 40 Augusti cum eo vixit 17 annos. Adde 45 Tiberii, habebis 32. Respondet ipsi Christum dici quasi vel circiter 30, annorum, quia erat 32: sicut S. Augustinus in Breviariis antiquis dicitur baptizatus anno aetatis 30, cum praecise fuerit 33 annorum, uti habent Breviaria nuper correctata.

Secunda censet Christum natum anno 42 Juliano, qui fuit 41 Augusti Caesaris, ab Actiaca victoria 29, regni Herodis 37, Urbis conditae 750, Olympiadis 494 annus primus. Ita sentit Severus Sulpitius, Favent S. Hieronymus, Ireneus, Tertullianus.

Tertia censet Christum natum anno 43 Juliano, qui fuit 42 Augusti, Herodis 38, Urbis conditae 751, Olympiadis 495 annus secundus Ita Actiaca victoria 29, regni Herodis 37, Urbis conditae 750, Olympiadis 494 annus primus. Ita sentit Severus Sulpitius, Favent S. Hieronymus, Ireneus, Tertullianus.

Quarta censet Christum natum anno 44 Juliano, qui fuit 43 Augusti, Herodis 39, Urbis conditae 752. Ita S. Epiphanius, Eusebius, Orosius, Nicophorus, Hermannus Contractus, Copernicus, Onuphrius, Gerardus Mercator. In eandem inclinant Franciscus Suarez, Sigonius, Pererius, Ribera, Maldonatus, Mariana.

Quinta censet Christum natum anno 45 Juliano, qui fuit 44 Augusti. Ita Joannes Lucidus et Dionysius Exiguus cum suis aequalibus.

Sexta censet Christum natum anno 46 Juliano, qui fuit 45 Augusti, Herodis 41, Urbis conditae 753, etc. Ita Paulus Middelburgensis, episcopus Sempronensis, Petrus de Aliaco, Bellarminus et Beda, ac novissime, sed exactissime, noster Dionysius Petavius in *Rationario Temporum*.

Haec sententiae singulae suas habent conjecturas, suas quoque difficultates. Quare in re tam ancipiti nil certo defini potest.

Lector ex his eligat quam voluit (1). Probabiliores sententiae sunt, prima, secunda et tertia. Secunda et tertia magis sunt communes et plures habent auctores, et saepe favet quod ait Lucas, cap. iii, 23: « Jesus erat incipiens quasi annorum triginta, » in baptismo. Nam, juxta secundam sententiam, finiebat tunc annum trigessimum, juxta tertiam vero eundem inchoabat.

Prima sententiae expresse astipulantur prisca Annales apud Epiphanius, et vetus Chronicon apud Eusebium; insuper anonymus chronologus, qui ante 1400 annos scripsit.

Eidem favet primo quod illo anno, clauso Jano, summa fuerit in orbe pax, ut dixi.

Secundo, quod Herodes anno regni sui 37 et ultimo paulo ante mortem, jussit occidi infantes a bimatu, *Math. ii*. Ergo Christus tunc erat bimatu, agebatque annum aetatis secundum. Ergo natus erat anno praecedenti, qui fuit Herodis 36; Augusti 40; mortuus est enim Herodes anno Juliano 43, Augusti 42, ut omnes veteres historici testantur, ait Sigonius. Hoc argumentum est validum, et vix ab aliis solvitur, nisi torquendo « bimatu. »

Tertio, quia Christus natus est anno bissextili, in fine anni, id est in decembri, ut patet, si a nostro bissexto annos retro computes ascendendo usque ad Christum; omnes enim anni centesimi sunt bissextili. Annus autem 40 Augusti fuit bissextilis, non 47 ut dicit. Nam annus primus Juliani fuit bissextilis, ut docet Macrobius, Censorinus et alii. Ergo decimus bissextilis fuit Julianus 41, sive Augusti 40. Adde, quod ex Josepho, Dione, Helegippo et aliis passim liqueat, Herodem universim tantum regnasse annis 37, mortuumque esse anno 43 Juliano ante Pascha. Ergo eodem anno vel aliquo sequenti (ut vult sententia tertia, quarta, quinta et sexta) sub eo nasci non potuit Christus in fine anni, scilicet in decembri.

Denique hic annus est, quo Augustus Caium Caesarem, ex Julia filia sua et M. Agrippa genero suo (qui Pantheon Romae edificavit, orbis miraculum) nepotem, quem principem juvenutis crearat, ac in filium adoptarat, et totius imperii haereditatem constituerat, agentem annum aetatis decimum sextum, praetexta de more exitum toga

(1) Vide quae annotavimus tom. I novi Testamenti, pag. 46. Pariter Dr. Sepp, op. cit., longam doctrinam de hac re disputationem sic concludit: Exeunte anno U. C. DCCXLVI incipit pax universa; pace regnante census toto imperio mandatur, Augustusque, ut ait Suidas, *Lexic.*, ad verb. *ἀναγραφή*, xx viros in omnem subditorum mitti regionem per quos descriptiones fecit hominum, etc.; quos inter Quirinus qui, cum paulo ante Homodanenses, Tauri montis praerupta incolentes, censui debellasset, tota Asia nobilis evaserat, missus fuit cum potestate extraximaria in Syriam ad hujus Judaeae censum habendum, dum Sentius Saturninus orinararia legati potestate propter Syriam praerat. Paulo post, anno scilicet DCCXLVIII, Quintilius Varus Saturnino successit. Ergo Christus, exeunte anno DCCXLVII U. C., natus est.

virili induit, et cum solemnī pompa in forum deduxit. Natus est enim Caius a. 30 ab Urbe condita 734, M. Apuleio et P. Silio consulibus; anno vero 743, agens annum aetatis 13, ab Augusto designatus est consul, quae omnia ex Dione, lib. LIV et LV, ac ex lapide Aenecano et aliis doctae docet Lepsius, in lib. I *Annot. Taciti*, n. 18 et seq. Quare Caius annum aetatis 16, et consequenter annum praetextae, explebat anno Urbis 740, qui fuit imperii Augusti 40; scilicet eodem anno Deus Pater longe verius Jesum Christum caeli et terrae Dominum in orbem induxit, ut per eum fideles omnes in Christum credentes sibi adoptaret in filios, et regni caelestis haereditatem constitueret. Unde et mox Caius Caesar ab Augusto missus in Judaeam et Orientem, ibidem diem obiit, ut Christo novo regi jam nato locum cederet, et orbis imperium resignaret, quasi ei omni jure debitum et proprium.

Ex hac pariter sententia facile intelligitur, cur Christus ante annum aetatis duodecimum non venerit in Jerusalem ad templum, quia scilicet usque ad illum annum ibidem regnabat Archelaus, Herodis filius, a quo, aequae ac ab Herode Christo erat timendum: Archelaus enim regnavit 10 annos, quibus adde duos ultimos Herodis, habebis annos 12, post quos Archelaus ab Augusto regno fuit pulsus in exilium, tumque Christus libere et sine metu adiit Jerusalem et templum.

2. HEC DESCRIPTIO PRIMA FACTA EST A PRESIDE SYRIAE CYRINO. — « Prima, » scilicet generalis, quae contigit in toto orbe jam pacato sub Augusto et Romanis; nam alias in certis provinciis particulares, vel minus universales hae generalis fuere priores. Ita Paulus Orosius, Beda, Maldonatus, Jansenius, Toletus, Franciscus Lucas et alii. Rursum « prima, » quia secunda descriptio facta est post 10 annos, scilicet anno 10 Archelai, cum Cyrinus missus est in Syriam ad illam peragendam, et ad bona Archelai, jam ab Augusto damnati et in exilium pulsī, in fiscum redigenda, teste Josepho, lib. XVIII *Antiquit.*, cap. I. Porro Tertullianus, lib. IV *Contra Marcionem*, cap. VII, XIX et XXXV, ait primam hanc descriptionem factam esse sub Sentio Saturnino, qui scilicet ad eam peragendam proprie legatus et missus erat ab Augusto eo tempore, quo Syrius Cyrinus in omnibus, et consequenter in censu praesidebat. Aut, ut alii, Cyrinus inchoatum a se censum perferendum reliquit Saturnino, eo quod ipse ad bellum cum Homocadensibus gerendum avocaretur, de quibus et paulo post publice triumphavit.

Hinc sequitur, descriptionem et censum hunc non fuisse Iudaeam et quinquennalem, sed novum et universale, scilicet inter tres Augusti medium et celeberrimum, quem Augustus sine collega fecit, Censorino et Asinio consulibus, ut habet inscriptio lapidis Amaniani, et Suetonius, in

Augusto, cap. XXVII, et Josephus, lib. XVII Antiq., cap. III. Primum enim peregerat ante 20 annos in sexto suo consulatu, cum collega M. Agrippa genero suo, anno imperii sui 17. Tertium vero post 20 circiter annos, ultimo imperii et vite sue anno, instituit cum Tiberio genero suo; hic enim mortuo M. Agrippa, Juliam ejus conjugem, Augusti filiam, uxorem duxerat, ut Livia Tiberii mater nupserat Augusto, qua de causa Tiberius Augusto in imperium successit. Porro, descriptionibus hinc et censibus, utpote tantis et tam variis, quinqueannium impendebatur.

CYRINO. — Fuit hic P. Sulpitius Quirinus, sive Cyrinus vel Cyrinius, quem Augustus Caesar Caio Casari, suo ex Julia filia nepoti, in Syriam eunti rectorem dederat, ac Caio ibidem defuncto Syriæ præsidem remanere jussit, uti Velleius Cai comes, ac Suetonius, Florus, Dio et alii testantur. Hujus descriptionis generalis facta sub Cyrino historici profani, qui jam extant, vix meminerunt: olim tamen in tabulis publicis fuisse consignatam liquet ex S. Justino, orat. ad Antoninum Pium; et ex S. Cyrillo, lib. VI Contra Julian., Orosio, Artulliano et aliis.

3. ET IBANT OMNES UT PROFITERENTUR (se subditos Augusto et Romanis, eisque nomen suum hæc de causa darent) SINGULI IN CIVITATEM SUAM, — quæ familiæ ipsorum erat caput, uti Bethlehem erat caput familiæ Davidis, ex qua natus est Joseph et Christus; quia in Bethlehem natus et educatus fuerat David. Patet ex sequenti. Judæi enim suam gentem et rempublicam in 12 tribus, hæc deinde in singulas familias quæ suam habebant caput, diviserant, ideoque hæc eorum divisionem apud eos in censu hoc secuti sunt Romani. Nimirum omnia hæc fiebant Deo dirigente, ut ex hæc descriptione toti orbi liqueret Christum recens natum in Bethlehem, esse prognatum ex tribu Juda et stirpe Davidis, ipsumque esse Messiam uti Prophete prædixerant, etsi hoc non intenderet, imo nesciret Augustus ejusque præses Cyrinus.

Christus fuit civis Romanus.

UT PROFITERENTUR. — Græcum ὁμολογήσαντες significat et describi et profiteri. Utrumque enim hic fiebat; singuli enim describebantur, et profitebantur subjectionem ei qui describebat, scilicet Cyrino præsidi, quasi vicario Augusti Cæsaris: Romæ enim singuli describebantur, quasi eius et subditi, ut quorum fide in Augustum et civitatem non dubitabatur. Alibi vero dicebantur profiteri, scilicet subjectionem Cæsari, quo existeret et armis Romanorum subacti. Porro Orosius, lib. VI, cap. ult., hæc descriptione colligit Christum fuisse civem Romanum, ut quasi tacite innumeret Christianos omnes Romæ s Pontifici et Ecclesie subditi debere: a Christus nquit, dicendus civis Romanus, consensus profere uno Romano.) Symbolice: descriptione hac, quæ omnes se Augusti et Romanorum servos profitebantur, significabat Christum jam natum venisse, ut nos a

servitute diaboli liberaret, et universum orbem sibi subderet; suæque fidei et cultui servire, non vi armorum, sed efficacia gratiæ sue compelleret: qua de causa Augustus tum nomen domini recusavit; teste Orosio et aliis. Rursum S. Gregorius, hom. 8 in Evang.: « Quid est, ait, quod nascituro Domino mundus describitur, nisi quod hoc aperte monstratur, quia ille apparebat in carne, qui electos suos adscriberet in æternitate? quod contra de reprobis per Prophetam dicitur: Deleantur de libro viventium, et cum iustis non scribantur. » Sic et Origenes: « Diligentius intendi, ait, sacramentum quoddam significare videtur, quod in totius orbis professione describi oportuerit et Christum, ut cum omnibus scriptis sanctificaret omnes, et cum orbe relatus in censum, communionem sui præberet orbi; » « liberans eum, ait Euthymius, a servitute diaboli, qui princeps est mundi. »

Hinc patet Christum descriptum fuisse, non statim a natiuitate, sed octavo die postquam circumcisus est: in circumcissione enim more communi inditum est illi nomen Jesus, quod astantibus Bethlehemitis, qui erant ex stirpe David, in tabulis publicis, quas Cyrinus ad Augustum transmisit, relatum est, scilicet Jesum, Mariæ filium, natum in Bethlehem, prognatum esse ex David. Ita Justinus, Apol. II ad Antoninum Pium; Origenes, Theophylactus et Euthymius.

4. ASCENDIT AUTEM ET JOSEPH A GALILEA DE CIVITATE NAZARETH, IN JUDEAM, IN CIVITATEM DAVID, QUE VOCATUR BETHLEHEM, EO QUOD ESSET DE DOMO ET FAMILIA DAVID.

5. UT PROFITERETUR CUM MARIA DESPONSATA SIBI UXORE PREGNANTE.

Hic impleta fuit prophetia Michæ, cap. v, 2, de Christo in Bethlehem nascituro. Vide ibi dicta. ASCENDIT, — id est, profectus est ex Nazareth, urbe Galilææ, ubi, angelo nuntiante, B. Virgo Christum conceperat. Unde Christus a Judæis dicitur est Galilæus et Nazarenus (1).

IN BETHLEHEM, — quæ ultra Jerusalem sita erat, ab eaque distabat itinere duarum horarum: quare a Nazareth in Bethlehem iter erat tridui et amplius, quod B. Virgo prægnans et partui proxima, concepit pede, ut meli se sentiant. « Ascendit, ait S. Bernardus, serm. in illud Apoc.: Signum magnum apparuit in celo, in Bethlehem imminente jam partu, portans pretiosissimum illud depositum. » : tans onus leve, portans a quo portabatur. » Et paulo post: « Sola sine corruptione concepit, sine gravamine tulit, sine dolore filium parturitv (2).

(1) Verbum ascendere, ἀναβαίνειν in novo Test., non secus ac ejus gemitum נושא in veteri, significat ire ad locum sive natura ac situ, sive dignitate eminentiore, nunquam vero ire simpliciter. Josephus dicitur ascendisse ex Galilea in Judæam, tum quia illa regio humilior est, tum quia hæc illa nobilior. (2) « Et familia David. » Si Josephus de domo, id est,

Christus post solstitium hiemale natus: Gor?

Audi S. Gregorium, hom. 8 in Evang.: « Qui bene etiam in Bethlehem nascitur. Bethlehem quippe domus panis interpretatur. Ipse namque est qui ait: Ego sum panis vivus, qui de celo descendi. Locus ergo in quo Dominus nascitur, panis ante vocatus est, quia futurum profecto erat, ut ille ibi per materiam carnis appareret, qui electorum mentes interna satietate reficeret. Qui non in parentum domo, sed in via nascitur, ut profecto ostenderet, quia per humanitatem suam, quam assumpserat, quasi in alieno nascebatur; » ut doceret nos in terra esse peregrinos, civis vero celi, ut ab hoc exilio magnis virtutum passibus tendamus in celum, eum patriam et civitatem nostram.

6. FACTUM EST AUTEM CUM ESSET IBI, IMPLETI SUNT DIES UT PARRET, — scilicet novem menses a conceptu. Peperit enim non ex lassitudine itineris, sed naturaliter, perfecta naturali conceptionis temporisque ad partum usitati periodo. Quare cum Christus conceptus sit die 25 martii, sequitur eum natum esse die 25 decembris; inter utramque enim intercedunt novem menses.

Nota: Christus natus est paulo post solstitium hiemale, cum crescere incipiunt dies; Joannes Baptista vero natus est paulo post solstitium æstivum, cum dies incipiunt deescere; quia, ut ipse ait: « Illum oportet crescere, me autem minui. » Ita S. Augustinus. Rursum in solstio hiemale haleyonæ (aves sunt paulo majores hirundinibus) circa mare Siculum ponunt ova, eaque quatuordecim diebus excludunt, ac per totidem dies pascunt eis mare, unde naute id observant, captantque id tempus, ut secure navigent, teste Plinio, lib. X, cap. III; et S. Ambrosio, lib. V Hexam., cap. XIII. Quare dies haleyonæ vocantur dies placidi, sereni, hilares. Ita Christus, noster haleyon, iisdem diebus natus est quasi rex placidus et pacificus. Unde angeli ei accinuerunt: « Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus. » Rursum Plinius docet pluviam in solstio æstivo, et calorem in hiberno portendere uberem frugum messem. Ita pluviam baptismi, lacrymarum et penitentiae adduxit Joannes Baptista; Christus vero calorem gratiæ et charitatis, quibus copiosa fidelium, Doctorum, Martyrum, Virginum omniumque Sanctorum messis prognata surrexit.

7. ET PEPERIT FILIUM SUUM PRIMOGENITUM, ET FANNIS EUM INVOLVIT, ET RECLINAVIT EUM IN PRESEPIO, QUIA NON ERAT EIS LOCUS IN DIVERSORIO. — « Peperit » naturaliter uti aliae matres: fuit ergo

de progenie Davidis erat, fuisse enim de ejus familia nemo non intelligit. Quorsum igitur Lucas hoc addidit? Pro familia Græce est γένεσις, quæ vox hic fortasse melius veteretur patria urbe. Hanc conjecturam si admittas, Josephus, non ex Davidis progenie tantum, sed eadem cum Davide urbe patria censendus est; et revera ait Lucas: ibant omnes ut profiterentur singuli in civitatem suam.

Ipsa vere et naturaliter mater Christi, et consequenter Dei; Christus enim est Deus. Porro, B. Virgo magis fuit parens Christi, quam sint aliae matres suorum filiorum: nam ipsa in solidum fuit parens et mater Christi, quia ab ea Christus accepit omnem suam substantiam, quam alii non a sola matre, sed etiam a patre accipiunt; ac consequenter amor inter Christum et matrem longe major fuit, quam sit inter alias matres et filios, adeoque amor qui inter matrem et patrem dividitur, in Virgine unitus et collectus fuit, quia ipsa tam matris quam patris vicem subivit. Secundo, sicut ipsa concepit, ita et peperit manens virgo, ac consequenter Christus natus est clauso matris utero, eumque nascentem penetravit, sicuti radii solis penetrant vitrum. Hinc tertio, B. Virgo uti concepti sine concupiscentia, ita peperit sine dolore, sine lassitudine, sine secundinarum fluxu et illuvie aliisque sordibus partus, sine obstetrice. Ita Patres passim. Fuit ergo Virgo tota alacris et vegeta, aque in filii amorem et contemplationem absorpta; utpote quæ in singula momenta cum nascentem expectaret, videro et amplecti gestiret. Ita Patres et Doctores. Vide Suarez, Audi S. Gregorium, hom. 26 in Evang.: « Illud corpus Dominicum intravit ad discipulos januis clausis, quod ad humanos oculos per natiuitatem suam clauso exito utero Virginis. »

Porro, Christus natum esse die Dominica, quæ prima dies fuit mundi, ac consequenter feria sexta, sive die Veneris, fuisse conceptum sicut et passum, ex VI Synodo, Sophronio, Ruperio et aliis docet Suarez, III part., Quæst. XXXV, cisp. XII; Barradius et alii: licet noster Salvator Christus natum velit feria sexta, conceptum feria quarta. Audi Ruperium, lib. III De Divin. offe., cap. XVI: « Nocte Dominica natus est Christus, consonante mirabilium suorum ordine, ut quo die dixit: Fiat lux, et facta est lux, ejusdem diei nocte oriretur in tenebris lumen rectis corde, » puta sol justitiæ, Christus Dominus.

Hinc sicut sol per clausum penetrat vitrum, sic Christus in lucem prodiiit clauso Virginis utero, ait S. Basilus, orat. in S. Natiuitatem Christi. Hinc et B. Virgo ipsa festi Natiuitatis Christi nocte revelavit S. Brigidæ, ut ipsa refert, lib. VI Revel., cap. LXXXVIII, dicens: « Cum nasceretur ex me indicibili exultatione et mirabili festinantia, clauso vaginali utero meo prodibat; » atque hujus suæ exultationis sensum tunc B. Virgo reipsa communicavit S. Brigidæ. Et lib. VII Revel., cap. XXII: « Peperi, ait, sicut nullo vidisti flexis genibus, orando sola in stabulo. Peperi enim eum cum tanta exultatione et lætitia animæ, quod non sensis aliquid gravamen quando ipse exibat de corpore meo, nec dolorem aliquem; sed statim involvi eum panniculis mundis, quos diu ante preparaveram. Que quando vidit Joseph, miratus est cum magno gaudio et lætitia, ex eo quod sine adjutorio pepereram. » Et la

B. Virgo magis fuit mater Christi, quam sint alie matres suorum filiorum.

Peperit virgo.

Sine dolore et sordibus.

Serm. *Angelico*, cap. xv: « Ipse Deus suam maiestatem inclinavit, de cœlo descendens in utero Virginis, non in una tantum ipsius corporis parte introiens, sed per totum ipsius corpus Virgineis visceribus se infundens, formando sibi honestissime ex solius Virginis carne et sanguine corpus humanum. Et ideo electissima illa mater flammanti rubo, sed læsionis inexpertò, quem vidit Moyses, congrue similitur. » Et nonnullis interjectis: « Quemadmodum etiam per totum Virginis corpus, quando idem Dei Filius concipiebatur, cum sua divinitate introivit; sic et quando nascebatur cum humanitate et deitate, velut ex rosa integra odoris suavitas, ita et ipse per totum ipsius corpus Virginis fusus est, virginali gloria in matre integra permanente. »

Denique omnes virgineæ partus figuras et veteri Testamento cœcervat hic Geometra in *Catena Sæcorum*, quam edidit noster Corderius.

Quarto, quærent aliqui quis primus Christum nascentem locum exceperit? Bernardus censet fuisse terram sive humum, idque ad hoc, ut Christus non doceret humilitatem, quæ ab humo dicta est, sicut et homo: sic enim ceteri infantes nascuntur. Unde Salomon: « Et in similliter factam decidi terram, » ait *Sapient.* vii, 3.

Alii censent Christum primo exceptum brachiis et ulnis matris, idque cum summo ejus gaudio et reverentia; hoc enim talem matrem et talem filium decere videbatur, idque physice erat proclive et obvium, idemque colligitur ex eo quod statim subdicit Lucas, et « pannis eum involvit. » Quare ipsa, ait Franciscus Lucas, suis manibus excepit prodeantem et suo utero, tanquam pomum matrum ex arbore delabens, nervo umbilicari sponte ac sine violentia se dissolvente, quemadmodum solvitur maturi pomi caudex, qui arbori adhæret; exceptum manibus provoluta in genua adoravit, adoratum suavissime est osculata, ac deinde involvit pannis ac fasciis. Unde et S. Cyprianus, *De Nativit. Christi*: « Ultero, ait, maturus ab arbore fructus delapsus est, nec oportuit vellitari quod sponte prodebat. »

Pientius et sublimius Franciscus Suarez opinatur Christum, mox ut natus est, ab angelis in brachia matris sanctissime et amatissime fuisse depositum; idem insinuat Nyssenus et Geometra in *Catena*: hic enim locus erat illi decantissimus, et tam matris quam filio exoptatissimus; inde ipsa filium reclinavit in præsepio.

Denique S. Brigida, lib. VIII *Revel.*, cap. XLVII, insinuat Christum nascentem, sponte sua venisse in manus virginis matris dulcissime, et hoc valde probabiliter et pie credi potest.

Porro, noster P. Ribadeneira, in *Festo Nativitatis*: « Traditur, inquit, B. Virginem mox ut vidit Christum in lucem editum, admirantem Deum humanatum, ac ad carnem infantilem humilitatum, coram eo in terram se prostravisse, atque hisce verbis cum profundissima reverentia ac

cordis júbilo eum salutasse: *Exoptatus ades, Deus meus, Dominus meus, et Altus meus*; non dubitans se ab eo, licet infante, intelligi; siquæ eum adorasse, osculando pedes illi quasi Deo, manus quasi Domino, et faciem quasi filio, mox aretissime eum pectori suo admovisse, ulnisque strinxisse. »

Quinto, Christus nascens more aliorum infantum, ait S. Bernardus, serm. 4 *De Nativit.*, vagiit et lacrymatu est, tum ut inciperet peccata nostra desistere et luere, tum ut aliis infantibus se conformaret. Nam, ut ait Salomon, qui fuit typus Christi: « Et ego natus accepi communem aerem, et in similliter factam decidi terram, et primam vocem similem omnibus emisit plorans, etc.; nemo enim ex regibus aliud habuit nativitatis initium, » *Sapient.* vii, 3. Vide ibi dicta. Rursus Christus jam natus hasce lacrymas, ac seipsam totamque vitam, mortem et crucem Deo in holocaustum pro salute hominum obtulit, ut docet Apostolus, *Hebr.* x, 7, et cap. v, 7: « Qui, inquit, in diebus carnis sue preces supplicationesque, etc., offerens, exauditus est pro sua reverentia. »

Sexto, angeli omnes Christum Deum ac Dominum suum, in terram nascentem comitati sunt, sicut alicui omnes comitantur regem peregre proficiscentem, ac natum infantem Deumque immensum ad spithamæ quantitatem quasi coarctatum, obstupuerunt, venerati sunt et adorantur. Hoc enim significat Apostolus, dicens: « Et cum ite- rum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes angeli Dei, » *Hebr.* i, 6, ut ibidem explicat S. Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius, Ambrosiaster et alii. Quarè tunc stabulum et præsepium fuit quasi versum in cœlum empyreum, utpote plenum angelis, adeoque Cherubinis et Seraphinis omnibus, qui relicto cœlo ad stabulum descenderunt, Deum suum hominem factum venerati: fuit enim hoc opus incarnationis et nativitatis Verbi angelis prius inopinabile, et quasi incredibile, utpote opus summum propriumque divine potentie, sapientie, justitie et elementie, superans omnem hominum et angelorum intellectum, ut ostendi *Matth.* i, 20; et hic cap. i, 38.

Hoc est quod ait Apostolus, *i Timoth.* iii, 16: « Et manifeste magnum est pietatis sacramentum (quod est Deus homo, sive Verbum caro factum) quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria. » Et David, *Psalm.* xvii: « Inclina vit, ait, cœlos, et descendit, » imo Deus ipse descendit, eumque factum infantem Deipara reclinavit in præsepio. « Factus est Deus homo, ait S. Augustinus, serm. 9 *De Nativit.*, ut homo fieret Deus, ut panem angelorum manducaret homo, Dominus angelorum factus est homo. » Hoc est « Verbum abbreviatum, quod fecit Dominus, » *Isaia*, i, 23; *Rom.* ix, 28.

Lev. Deo
Geno. homo
Petrus

Morales cause cur Christus homo fieri nascente voluerit in terra, fere multe. Prima, ut nos in carne patiens et moriens, a peccatis et gehenna redimeret. Rursum ut nos doceret, exemplo magis quam verbo, viam salutis, dareque perfectum sanctitatis omniumque virtutum exemplar, ac imprimis summæ et profundissimæ humilitatis. Ipse enim, « cum in forma Dei esset, etc., semetipsum exinanivit (id est ex omni inane et quasi nihilum effecit), formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo, » *Philipp.* ii, 6, 7. Nimirum voluit Christus exemplo suo docere quod S. Augustinus docuit verbo: « Fode, inquit, in te fundamentum humilitatis, et sic ad fastigium pervenies charitatis. » Dedit ergo hic ideam summæ humilitatis; descendit enim quasi e summo majestatis sue throno in imam abjectionis vallem, exiit quasi paludamentum gloriæ sue, et induit saccum carnis nostræ.

Secunda, quia Christus nobis consanguineus et frater, imo caro et sanguis noster fieri voluit, ut quasi carnes eum carnes, homo cum homine, par cum pari ageret. Unde S. Bernardus, serm. 3 super *Missa est*: « Studeamus effici, inquit, sicut parvulus iste, discamus ab ipso, quia nullus est et humilis corde; ne magnus Deus sine causa factus sit homo parvus, ne gratis mortuus, ne in vacuum crucifixus, communicemus passionibus, et ipsum offeramus propitiationem pro peccatis nostris, quoniam ad hoc ipse natus est. »

Tertia: Christus carnis nostræ parvitatem, vilitatem, ærumas, famem, sitim, frigus, æstum, verbera, clavos, crucem suscepit, non propter se, sed propter nos, ut hoc efficacissimo amoris sui stimulo corda hominum algida pungeret et compungeret, eosque ad se redamandum stimulareret, imo cogeret; semper enim quasi exclamavit nobis Christus incarnatus: Ego me totum tibi dedi, tu te totum modo reddes mihi; ideo incarnatus sum, ut vivam in te et in carne tua, ut dicas cum Paulo: « Vivo ego jam non ego, vivit vero in me Christus. » Audi S. Ambrosium: « Ille igitur parvulus, ille infantulus fuit, ut tu vir possis esse perfectus. Ille involutus pannis, ut tu mortis laqueis sis absolutus. Ille in præsepibus, ut tu in altariis. Ille in terris, ut tu in cœlis. Ille locum in diversorio non habebat, ut tu plures haberes in cœlestibus mansiones. Qui cum cives esset, propter vos pauper factus est, ut illius mopia vos ditaremini. » Ex quibus apposite pieque concludit: « Meum ergo paupertatis illius patrimonium est, et infirmitas Domini mea est virtus. Maluit sibi egere, ut omnibus abundaret. Me illius infantie vagientis abluunt flus, mea lacrymæ illæ delicta laverunt. Plus igitur, Domine Jesu, injuriis tuis debeo, quod redemptus sum, quam operibus, quod creatus sum. »

Quarta: depressit se in terram et carnem, ut nos eveheret in cœlum. « Ideo, ait S. Anselmus,

Deus factus est homo, ut homo fieret Deus. Non poteramus Deum, qui est purissimus et increatus spiritus, mente concipere et colere: vestivit ergo Deus se carne nostra ut eum concipere, imo oculis cernere, auribus loquentem audire, et eo perfrui possemus, ait Cyrillus; *Cateches.* 12. Atque hæc inter primas fuit incarnationis Christi causa, quam Ecclesia in Prefatione Missæ de Nativitate Christi ita decantat: « Quia per incarnati Verbi mysterium, nova mentis nostræ oculis lux tuæ claritatis infulsit, ut dum visibiliter Deum cognoscimus, per hunc in invisibilium amorem rapiamur. » Christus enim incarnatus est obiectum patriæ, charitatis, gratitudinis omniumque virtutum. Quocirca jugis nostra cogitatio, sermone et conversatio debet esse cum Verbo incarnato, præsertim quia illud quotidie recolimus, imo renovamus in sacrificio Missæ. Ita cum eo semper versati sunt B. Virgo et Joseph. Ita S. Magdalena Christum ubique comitabatur, ac post ejus mortem sessit in eremum, ut jugiter hoc magnum pietatis sacramentum, quod oculis conspexerat, ruminaret et obstupesceret. Ita Apostoli, ita S. Paulus. Hæc de causa S. Paula, S. Eustochium, et plurimæ matronæ et principes cum S. Hieronymo migraverunt in Bethleem, ut ibi jugiter quasi Christum nascentem et reclinatam in præsepio intuerentur. Ita jugiter versabatur cum Verbo incarnato S. Bernardus, qui cum de eo agit, agit autem frequentissime, totus melleus amore liquescit, sequæ superat, nec tam ut homo, quam ut angelus loquitur. Ita S. Franciscus cum nato Christo dissuaviabatur, ac dulcissime eum compellabat parvulum de Bethleem, et concionans non aliud ingeminabat quam hoc: « Amemus parvulum de Bethleem. » Denique tot millia Anachoretarum, Monachorum, Religiosorum, relictis hominibus et sæculi turbis, in solitudinibus, in monasteria, in claustra se abdididerunt, ut jugiter hoc incarnationis et economie Christi, ac redemptionis nostræ mysterium meditarentur, admirarentur, laudibus omnique gratiarum actione et vitæ imitatione celebrarent. Postula ergo, o religioso, o sacerdos, o fidelis, a Christo, ut ipse tuam carnem et animam sibi uniat ac regat, sicut univit relictæ suam, quam pro te ad hoc assumpsit.

PRIMOGENITUM. — et unigenitum. Primo genitus enim est qui primo gignitur, etiam nemo alius post eum gignatur. Talis enim gaudet juribus et privilegiis primo geniture.

ET PANNIS EUM INVOLVIT — vilibus et pauperibus, sed honestis et mundis. Nota: « involvit, » scilicet ipsa Virgo Deipara, utpote alacris et vegeta, nec partum non debilitata, nec in lecto decubans, sed potius roborata et pedibus consistens, parvuloque suo omnia non matris duntaxat, sed et obstetricis ac ancillæ obsequia studiosissime impendens. Audi S. Hieronymum, lib. I *Contra Helvidium*, cap. iv: « Nulla ibi oste-

Cito
H. ym
va ha
vagina.

Ang.
H. cum
eum ab
erret.

trix, nulla numeratarum sedulitas interessit; ipsa panis involvit infansem, ipsa et mater et obstetrix fuit. » Similiter Cyprianus, aut quisquis est auctor, lib. *De Cardin. Operib. Christi*, serm. 4 : « Panniculi pro purpura, pro bysso in ornatu regio lacinis congenerunt; genitrix est et obstetrix, et devotam dilectæ soboli exhibet clientelam, etc. Nullus dolor, nulla naturæ contumelia in puerperio. »

Græce est *ἐμαρτύρωσαν αὐτὸν*, id est *infasciavit eum*. In honorem harum fasciarum Christi, nobilis erecta *ca*asilica, et anniversaria festa dies indicta, ut patet ex S. Germono, patriarcha Constantinopolitano, et Euthymio, orat. *De fasciis Domini*, apud Lipomat, tom. VI, ad diem 31 augusti.

Tropologicam causam dat Nyssenus, *De Nativitate Christi*: « Pannis, inquit, constringitur, qui peccatorum nostrorum vincula (et pelliceas Adæ tunicas, ait S. Bernardus, serm. 28 in *Cantic.*) in se suscepit. » Et S. Augustinus, serm. 3 *De Nativitate*: « O beata infanta, per quam nostri generis vita est reparata! O gratissimi delectabilisque vagitus, per quos stridores dentium æternosque ploratus evasimus! O felices panni, quibus peccatorum sordes exterisimus! O præsepe splendidum, in quo non solum jacuit fœnum animalium, sed cibus inventus est angelorum! »

Porro Æthiopiens, pro « fasciis eum involvit, » veritatis, et *involvunt pollices ejus*, quasi hoc esset signum infanti nato proprium, ex quo agnosceretur a pastoribus; nam panis involvit illi commune erat cum cæteris infantibus. Unde tradunt Æthiopes filium nomine Menelich, quem regina Saba ex Salomone conceperat, et rediens in Æthiopiā ibi pepererat, eundem remisit in Jerusalem, eique anulum, quem a Salomone acceperat, in pollicem inseruisse, ut ex hoc signo quasi legitimus filius a Salomone agnosceretur. Hæc illi, penes quos sit fides.

DECLINAVIT EUM IN PRÆSEPIO. — Omissis variorum opinionibus, quas recensent Baradius, Azor, Baronius, Toletus et alii, nota locum nativitatis Christi proprie non fuisse stabulum domus rusticane, ut S. Cyprianus (vel quisquis est auctor), tract. *De Operibus Cardinalis*, et alii imaginantur; sed fuisse speluncam excisam in rupe ad extremam et orientalem partem urbis Bethlehæm, ut docent oculati testes: S. Hieronymus, epist. 18 ad *Marcellam*; Brochardus, *Adrichomius* et alii, ac Beda, *De Locis sanctis*, cap. VIII. An spelunca hæc sita fuerit in urbe, an foris ad muros vici, variant auctores. Audi S. Hieronymum: « Ecce in hoc parvo terræ foramine celorum conditor natus est, hic involutus pannis, hic visus a pastoribus, hic demonstratus a stella, hic adoratus a Magis. » Addit Beda, et petra hujus speluncæ pro miraculum, ob Christum in ea natum, et perennem saturiæ fontem, illumque usque ad sua tempora perdurare; atque totam speluncam a Christianis marmore incrustatam

esse, ac grandi ecclesia desuper edificata ornatum.

Porro, in hac spelunca fuisse præsepio (I) lignum, commune et notum omnibus pastoribus, liquet ex hoc quod, ex eo sibi ab angelo indicato, pastores mox locum nativitatis Christi agnoverint, et ad illum se contulerint. Præsepe hoc Romam deinde translatum est, ac in basilica S. Mariæ Majoris conditum, ibidem religiose visitur et colitur.

Denique Christus collocatus fuit in præsepio duabus de causis. Prior, quod in tota spelunca non esset commodior, nec decentior Christo locus quam præsepio, ut in ejus fœno quasi in lecto recumberet tener Christus. Posterior, ut in rigore hiemis (erat enim finis decembris) Christus halitu bovis et asini calesceret. Ad præsepe enim hoc alligatum fuisse bovem et asinum traditio est, hincque est communis fidelium sensus. Et de iis Ecclesia intelligit illud *Itabacuc*, in, 2, juxta Septuaginta: « In medio duorum animalium cognosceris; » ac iisdem appropriat illud *Isaia* I, 3: « Cognovit bos possessorem suum, et asinus præsepe Domini sui, » uti explicant ibidem S. Hieronymus, Nazianzenus, Cyrillus, Paulinus, Prudentius et alii apud Baronium.

Tropologicam causam dat Nyssenus, *De Nativitate Christi*: « Præsepe, ait, bestiarum est domus, in qua Verbum nascitur, ut cognoscat bos possessorem, et asinus præsepe Domini sui. Bos autem est Judæus legi subjugatus; asinus vero, animal oneribus ferendis aptum, Gentilis sub gravissimo idololatriæ jugo gemens. Ordinarius autem brutorum animalium cibus est fœnum. Producens enim, inquit Propheta, fœnum jumentis. Animal vero rationale pane vescitur: idcirco ergo in præsepi, ubi pabulum brutorum poni solet, panis vite, qui de caelo descendit, proponitur, ut animalia quoque rationis expertia rationalem cibum participarent. »

Sic et S. Cyrillus in *Catena*, Symbolice: præsepe est altare, in quo Christus in Missa per consecrationem quasi nascitur et immolatur. Unde S. Chrysostomus, in *Catena*: « Quod in præsepio videntes atque tugurio Magi, cum multa veneratione ac timore accesserunt et adorarunt: tu idipsum non in præsepio, sed in altari cernens, majorem istis barbaris exhibe pietatem. »

Exemplo Christi in spelunca natī, multæ ma-
S. Frac-
cietur in
stabile
nascitur.

(1) Hæc Patritius: « Italis præsepio proprie significat ipsum stabulum septis clausum, per synoedech vero locum in quo pabulum jumentis apponitur; contra ea græco *ἐστῖν*, quod Lucas usurpavit, posterior significatio propria est, prior *ἐστῖν*. Queritur utra in hoc loco præferenda? Communis priorum ætatum opinio, eliges vetustissimæ a præsentis Christianis elaborata, atque ipsa vox *ἐστῖν* usurpata a Luca posteriori significatio, qua prior nequit dividi, prætere sudent. » *Opere cit.*, dis. XIII, 4.

paupere peregrino monita ut in stabulum se conferret, fore ut statim pareret, dicto obediens, felici partu in stabulo S. Franciscum, paupertatis Christi imitatorum, enixa est. Ita habet ejus Vita apud Ribadeneiram. Hodie quoque nonnullæ piæ matres parituræ ex pia devotione et humilitate stabulum adeunt, ut Christo et B. Virgini se suosque infantes assimilent.

Porro S. Epiphanius, orat. *De Deipara*: « Stabulum, inquit, visum est esse cælum in terra: » ubi enim est Deus, ibi est cælum, sicut ubi est Pontifex, ibi est Roma. Subdit Epiphanius: « Virgo, ait, in spelunca citra laborem prægnans, pelli et terræ Dominum deposuit in præsepio, hinc etiam ordines angelorum circumstabant Virginem, cum clamore dicentes: *Gloria in altissimis Deo*, etc. » Et Chrysippus: « In præsepio choræ circumsteterunt angelorum. Regum omnium palatium ipsique templo, pauperimum illud stabulum angeli anteponebant, eo in admirationem ætatem rapti confluebant recensque regem natum adorabant. »

Moraliter: Christiani omnes crebro considerent et intueantur Christum in præsepio, ut advertant qui et quantus ille sit, quid faciat, pro quibus et cur faciat: Christus enim in præsepio, hoc est Deus homo, Verbum infans, est amor æque ac stupor omnium angelorum ac fidelium, quod omnes stupent et stupebant per omnem æternitatem. Quis enim non attonitus stupeat, si profunde hunc puerum inspicat, eumque roget: Quis es tu, o parvule Bethlehemitice? nunquam audiat respondentem: Disce id ex *Isaia*, cap. IX, 6: « Parvulus natus est nobis, et filius datus est nobis; et factus est principatus super humerum ejus, et vocabitur nomen ejus, Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis. » Dicit tibi idipsum David Psaltes et Propheta regius, *Psal. XLVII*: « Magnus Dominus et laudabilis nimis » factus est puer parvulus et amabilis nimis. « Suscepimus, Deus, misericordiam tuam in medio templi tui. Quoniam hic est Deus, Deus noster in æternum, et in sæculum sæculi: ipse reget nos in sæcula. » Dicit Daniel, cap. VII: « Millia millium ministrabant ei, et decies millies centena millia assistebant ei. » Dicit Salomon, regum sapientissimus, *Prov. VIII*, 22: « Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret a principio. Quando præparabat celos aedera, quando certa lege et gyro vallabat abyssos, quando æthera firmabat sursum et liberabat fontes aquarum, cum eo eram cuncta componens, et delectabar per singulos dies ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum: et delectabar me esse cum filiis hominum. » Dicit Siraoides, *Ecclesi. XXIV*, 6: « Ego ex ore Altissimi prodivi, primogenita ante omnem creaturam. Ego feci in cœlis ut oriretur lumen indeficiens, et sicut nebula texti omnem terram. Ego in altissimis habitavi, et thronus meus in

columna nubis, etc. Et dixit mihi: In Jacob inhabitabit, et in Israel hereditate, et in electis meis mitte radices. » Dicit Job, XI, 8: « Excelsior cœlo est, et quid facies? profundior inferno, et unde cognosces? Longior terra mensura ejus, et latior mari. » Et cap. IX, 3: « Qui commovet terram de loco suo, et columnæ ejus concutuntur. Qui præcipit soli, et non oritur. Qui extendit cœlos solus, et graditur super fluctus maris; qui facit magna et incomprehensibilia, et mirabilia, quorum non est numerus. » Dicit Gentilius Sibylla. Dicit ex ea Virgilius, princeps poetarum et vatum, *Ecloga IX*:

Ultima Camei venit jan carnis ætas,
Magnus ab integro sæculorum nascitur ordo
Jam nova progenies cœlo demittitur alto,
Chara Deum soboles, magnam Patris incrementum.
Incepe, parve puer, nisi cognoscere matrem.
Te doce, si qua maneat scelæris vestigia nostri,
Irrita perpetua solvent formidine terras.

Addit hanc auream esse ætatem Christi,

quo terræ primam
Desinat, ac toto surget gens aurea mundo.

Merito ergo exclamatur S. Augustinus, serm. 9 *De Nativitate*: « O miracula! o prodigia! o mysteria! fratres, naturæ jura mutantur, in homine Deus nascitur, virgo sine viri gravidatur, viri neciam sermo Dei maritat, simul facta est mater et virgo; mater facta, sed incorrupta. O mira et inexcelsa quid compago! O nova et inaudita commixtio! Deus qui est et qui erat creator, fit creatura; qui immensus est, capitur; divites constituens, pauper efficitur, incorporeus carne vestitur, videtur invisibilis, palpatur impalpabilis, comprehenditur incomprehensibilis, quies cœlum et terra benedicit, in præsepio angusto collocatur. »

Quid fecit tantus Deus, in tantilla carne, jacens in præsepio? Audiamus ipsimet in præsepio cathedra non verbo sed facto docentem et predicantem: Ego, qui tribus digitis appendo molem terræ, qui ex nihilo creavi cœlum et terram, Rex gloriae, et Dominus majestatis, sub quo columnæ caeli contremiscent, et curvantur qui portant orbem; tui unius, o homo, amore, ut te peccato et æternis gehennæ incendiis addictum liberarem et in cœlum beandum deducerem, veni a saliens in montibus, transilientis colles; et salvi e cœlo in terram, ex sinu Patris in utero Virginis, ex utero in terram, et terra in cruce. « cruce in infernum; ex inferno resilli in terram, et erra in cœlum, ut te inferno erutum in cœlum deveherem. Per viscera misericordiæ meæ, visitavi te oriens ex alto, ac cœlum terræ, Verbum carni, spiritum luto, Deum homini hypostatico junxi, et aeternissime devinxi. Parvulus factus sum, os tuum et caro tua, factus sum homo, ut te Deum efficerem. In præsepio jaceo inter jumenta quasi cibus bovis et asini, quia ut jumentum animaliter vivebas, volutans te in carne et sanguine. Factus eras

« sicut equus et mulus, quibus non est intellectus. Homo enim cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis, » *Psal. XLVIII.* Carnem ergo assumpsit, ut carnem meam comedas, ac carnem non jumentis sed Dei, ut illam jungens carni tue, os ori, manum manui, pedem pedi, ventrem ventri, illis instar Elisei, *IV Reg. IV, 34*, inspirarem halitum vite celestis et divine.

Quis et quorsum hinc halitus? Halitus est altissime humilitatis, ditissime paupertatis, extaticæ charitatis, sapientissime stultitiæ et mundi contemptus, ut doceam te reipsa quod verbo per Salomonem docui: « Vanitas vanitatum, et omnia vanitas, præter amare Deum, et illi soli servire. Ego sum via, veritas et vita. » Me ergo ut viam in celum, si errare non vis, sequere; mihi ut veritatis auscultata, me ut veram vitam complectere. Vanæ sunt opes, vanæ deliciae, vani honores terreni, quos « illi mortales, et instar puerorum fatui, avidissime sectantur et ambiunt. Verè opes, verè deliciae, verè honores sunt in caelis, quibus fruntur Deus, Angeli et Beati: ad illos anheba. Ego Christus, qui sum Rex regum, pauper et omnium indigus nasoor; et tu, o Christiane, comoda et divitias ambis? Ego quem cæli non capiunt, corpore et præsepio exili concludor; et te, o Christiane, pudet esse parvulum, humilem, abjecti, contemti? Ego, qui sum increata et immensa Sapientia, dura et molesta carni, molesta spiritui elegi; ut voluptatibus utriusque indulges? Ego non in Herodis, non Augusti palatio, sed in spelunca et præsepio nasci volui, elegi humiles habitare casas, et aula præstuli caulam; tu autem et aulici sectaris. « Filii hominum, » sili Enos, miselli, insipientes, oblivione et furore perciti, « ut quid diligitis vanitatem, et quaeritis mendacium? » discite ex me ubi sit vera sapientia, vera gloria, vera virtus, vera vita: nimirum in profunda humilitate, in ardenti charitate, in contemptu rerum omnium terrenarum et desiderio celestium. « Clamat stabulum, ait S. Bernardus, *serm. 3 De Nativit.* clamat præsepio, clamant lacrymæ, clamant panni. Clamat stabulum, curando sese homini, qui in latrones inciderat, preparari. Clamat præsepio eidem homini, qui jumentis comparatus fuerat, pabulum ministrari. Clamant lacrymæ, clamant panni ejusdem ipsi cruenta jam vultura abluere et detergi. »

Clamant omnia austeritatem, poenitentiam, paupertatem, humilitatem, sed maxime incensam charitatem; quod enim cepit hic Christus, hoc tota deinceps vita prosecutus perfect. Hoc est quod ipse ait, *Matth. VII, 40*: « Vulpes foveas habent, et volucres cæli nidos, Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. » Nimirum natus in stabulo, vixit in hospitio, mortuus est in patibulo. Ubique non propter se, sed « propter nos egenus factus est, cum esset dives, ut illius facia nos divites essemus. »

Denique Christus natus est carne, ut nos renascereur spiritu, imo ut ipse per spiritum nasceretur in nobis. Audi Innocentium III, *serm. 3*: « Sicut tres in Christo substantias fides Catholica confitetur, divinitatem, carnem, spiritum, ita tres in ipso natiuitates Scriptura sacra testatur, divinam ex Patre, carnalem ex matre, spirituales in mente. Ex Patre nascitur semper, de matre natus est semel, in mente nascitur sæpe. »

Porro, hoc fit per ardentia, efficacit et crebra ad Christum desideria et suspiria. Unde subdit Innocentius: « Christus concipitur per affectum, nascitur per effectum, nutritur per profectum. »

QUA NON ERAT EIS LOCUS IN DIVERSORIO. — « Eis, » scilicet Mariæ et Joseph; unde Arabicus, *quia non erat eis locus in quo diversarentur*. Perperam ergo aliqui legentes « ei, » scilicet Christo, sic cum Barradio explicant, *q. d.* Christus reclinatus fuit in præsepio, quia non erat ei locus commodior in illo diversorio, id est in stabulo; nam Græca, Latina, Syrus et Arabicus habent *eis*, non *e*. Causam dat, cur B. Virgo pepererit in spelunca, et Christum non in lecto, sed in præsepio reclinarit, quia scilicet omnia loca in hospitio jam preoccupata erant, affluente turba ditiorum ad communem censum. Verisimile est enim in urbe parva Bethlehem, unum tantum fuisse diversorium (ut hic innuit Lucas: idemque in Germania fieri vidi) ad quod hospites omnes et advenæ diverterent, quod proinde, affluente turba, facile impleteret, ut plures non caperet: sed Christi prævisione et providentia id factum est, ut summæ humilitatis et paupertatis nobis daret exemplum. Porro, Christus ex humilitate se abscondens, manifestatus et glorificatus fuit a Deo, per stellam vocantem Magos, per angelos missos ad pastores, per idola eversa, per circulos solis et perielos, perque alia miracula, que recenset Orosius, lib. VI, cap. XX, et fustus Baronius, tom. I *Annal.*

8. ET PASTORES ERANT IN REGIONE RADUM VIGILANTES, ET CUSTODIENTES VIGILIAS NOCTIS SUPER GREGEM SUUM. — « In regione eadem, » puta in agris et campis vicinis Bethlehem. S. Hieronymus, *Epist. 27*: Prochardus, Adrichomius et alii in *Descript. Terræ Sanctæ*, asserunt fuisse locum eundem in quo Jacob rexit greges suos, *Gen. XXXV, 21*, qui inde dictus est « Turris Eder, » id est gregis, eo quod pascuis per gregibus alendis abundet. Ille ergo angeli Christo nato cœdicerunt: « Gloria in excelsis Deo. » Qua de causa S. Helena ibidem templum edificavit in honorem SS. Angelorum, adeoque medio in agro sacellum erectum est in tantæ rei memoriam. Distat a Bethlehem fere mille passibus. Sic et Haymo: Distat, ait, turris gregis a Bethlehem uno millario, i quo etiam hodie trium pastorum corpora requiescunt.

VIGILANTES. — Græce ἀγρυπνῶντες, id est in agro stabulantes, aut pænoctantes; ἀγρῖ: enim est ager,

ἀβῆ, est caula, stabulum, septum, ovile. Theophylactus vero ἀγρυπνῶντες interpretatur in agro canentes; nam ἐν ἀγρῖ ἀβῆν, est in agro canere tibia vel fistula, ut pastores facere solent, tum ut fallant tempus, tum ut se recreent, tum ut oves demulceant et ad strenue pascendum hoc suo cantu incitent.

Ex hac voce, Josephus Scaliger, *De Emendat. Temp.*, contendit probare Christum natum esse in septemtri. Quia tunc, inquit, non autem in decembri, cum media est hiems, omniaque rigent gelu aut nive, in agris stabulantur et pascuntur oves. Verum Christum natum esse die 25 decembris, communis est Ecclesiæ et omnium seculorum traditio. Ad argumentum Scaligeri respondeo: in regionibus calidis, qualis est Palestina, etiam in hieme greges degere et pasci in agris, et campis compasscus, sive sub dio, sive in mappalibus ad hoc comparatis, qualia in turre Eder ob vicina pascua erecta fuisse non est dubium, ut scilicet oves ad ea tempore congruo statim exirent. Sic in Italia et agro Romano videmus pecudes et peccora tota hieme in campis degere et pasci.

ET CUSTODIENTES VIGILIAS NOCTIS SUPER GREGEM SUUM. — Græce φύλασσοντες τὰς φυλάκας, id est custodientes custodias; scilicet per quatuor noctis vigilias excubantes, ut greges suos custodirent, ne a Lupis vel furiis raperentur. Hinc colligitur Christum natum esse nocte, puta post mediam noctem, cum jam iniperet dies 25 decembris, idque mystice (nam alius litteralis ejus loci est sensus) significatur *Sapient. XVII, 14*: « Cum quietum, inquit, silentium contineret omnia, et nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus de cælo a regalibus sedibus, durus debellator in medium exterminii terram prosilivit; » idque ad hoc, ut significaretur quod Christus quasi sol veritatis et justitiæ illucesceret his qui in tenebris et umbra mortis sedebant, ait S. Augustinus, *Quæst. LIII, inter Quæst. veteris et novi Testamenti*, fiat de causa Ecclesia in festo Natiuitatis Christi post mediam noctem Missas celebrat.

In hujus rei memoriam, eodem loco postea edificata fuit ecclesia trium Pastorum (tot enim fuisse pastores, quot et Magos, docet etiam S. Bernardus, *serm. 6 De Nativit. Domini*), divinæ natiuitatis consorcium monumenta continent, ait Beda, *De Locis Sanctis*, cap. VII. Hi enim pastores per angelum vocati ad Christum, eo viso et adorado, per ejus gratiam eximii evasere sancti. Unde Lucius Dexter in *Chronico*, quod dedicat S. Hieronymo: « Anno, inquit, Urbis Romæ 782, Lentulo et Messala consulibus, uno anno ante Augusto et Sylvani consulatum, Christus nascitur: tribus pastoribus (qui fuerunt sancti) primum ostenditur. » Vide Baronium, anno 1 Christi, et Suarez, III *part., Quæst. XXXVI, disp. XIV, sect. 2.* Porro congruum rationi erat, ut tres diuitaxat

pastores Verbum Patris, Spiritus Sancti ope creator factum primi hominum adorarent, ut ipsi adoratores existerent S. Trinitatis illiusque mysterium suo numero representarent, uti postea fecere tres Magi.

9. ET ECCE ANGELUS DOMINI STETIT JUXTA ILLOS, ET CLARITAS DEI CIRCUMFULSIT ILLOS, ET TIMERUNT TIMORE MAGNO. — « Angelus, » in corpore assumpto, ut significaret Deum corpus assumpsisse, et per carnem assumptam hominibus conspicuum se reddidisse, ait fitus.

Porro S. Cyprianus (vel quisquis est auctor), *De Nativit. Domini*; Toletus, Franciscus Lucas et alii censent angelum hunc fuisse Gabrielem: hic enim et B. Virgini et Zachariæ apparuit, fuitque totius hujus negotii incarnationis Verbi administrator. Inquit idipsum Beda, dicitur: « Angelus Mariam, angelus Joseph, angelus pastores instruit; et concipiendum, et conceptum, et natum cæli cives Dominum testantur, ut et mortales sufficienter imbuant, et suum auctori servitium incessanter impendant.

STETIT JUXTA ILLOS. — Græce ἵστην ἀπέναντι, quod alii vertunt, *stetit super illos*, quasi angelus eo cælo lapsus; Vatablus, *astitit illis*; Syrus, *venit apud eos*. Pastores hi, quia erant iudei et fideles, vocantur per angelum (Judæis enim sæpe apparebant angeli); Magi vero, quia Gentiles et astrologi, vocantur per stellam. Vide S. Gregorium, hom. 10 in *Evang.*

Quæres, cur angelus primo pastoribus, non Scribis, non civibus vel opificibus apparuerit? Respondeo: Euthymius quatuor dat causas. Prima est, quod omnia hic in Christi præsepio spirant paupertatem et humilitatem, quodque pastores simplices, pauperes et humiles magis placeant Deo quam superbi divites, et increduli Scribæ ac Pharisei, juxta illud Christi: « Confiteor tibi, Pater, Domine cœli et terre, quia abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis, quia sic placitum fuit ante te, » *Matth. XI, 25*. Unde Theophylactus hic: « Doctos, ait, per indoctos viciit, divites per pauperes, per piscatores piscatus est orbem. »

Secunda, quia hi pastores veterum Patriarcharum vitam sectabantur, scilicet innocentissimam artium agriculturam, vel potius pastoritiam. Nam Abel, Abraham, Isaac, Jacob, Joseph, Moses fuere pastores ovium, quibus proinde velut innocentibus et sanctis, sæpe Deus per angelos apparuit. Ita S. Ambrosius, *serm. 9*: « Nec mirum, inquit, si Christi gratiam ante seire meruit innocentia, quam potestas; » prius cognoscere veritatem simplex rusticitas, quam superba dominatio. »

Tertia, quia Christus futurus erat pastor populi, juxta illud: « Ego sum pastor bonus, » *Joan. X*. Hinc Christus olim pingebatur ut pastor cinctus ovibus, uti videre est Romæ in Ecclesia SS. Cosmæ et Damiani, aliisque priscis.